

ОДЯГ ДАВНІХ СЛОВ'ЯН УКРАЇНИ

Студ. Х.Б. Окрепка, гр. БДк-2-18
Науковий керівник доц. Ф.М. Проданюк
Київський національний університет технологій та дизайну

Мета і завдання. Обґрунтувати традиційне вбрання давніх слов'ян України, виявити етнокультурні зв'язки слов'янських племен, а саме на матеріалах одягу, дослідити сліди взаємовідносин між етносами та народами і їх вплив на формування традицій одягу, проаналізувати матеріали з яких виготовляли одяг.

Завдання: з'ясувати походження традиційного вбрання давніх слов'ян; дослідити взаємовідносини між етносами та народами їх вплив на формування традицій одягу; проаналізувати історичні джерела.

Об'єкт дослідження основні елементи одягу давніх слов'ян.

Предмет дослідження процес формування традиційного вбрання давніх слов'ян, функції, матеріали, спосіб створення одягу та художньо-культурне явище, котре узагальнює практичний досвід народу в різних напрямках мистецької діяльності.

Методи та засоби дослідження. З метою досягнення поставлених наукових завдань використано методи порівняння, аналізу, теоретичного узагальнення, синтезу, аналогії, індукції і дедукції.

Наукова новизна та практичне значення отриманих результатів. Дана наукова робота та її висновки можуть бути використані під час проведення лекцій та семінарських занять з курсу «Українська та зарубіжна культура».

Результати дослідження. Відродження народних строїв веде до воскресіння глибинних пластів пам'яті. Ми пізнаємо, як жили і працювали наші предки, як вбиралися в будні і свята, якими були їхні звичаї та обряди. Одягнені у чіткій послідовності, у певний спосіб, всі елементи вбрання об'єднуються в певний гармонійний комплекс, який у кожній місцевості і в кожний історичний період має локальні особливості силуету, об'ємної форми, колористики, що були розраховані на певний антропологічний тип населення з його психологічними, естетичними та етичними уявленнями. Археологічні знахідки цього періоду допомагають відновити головні убори тієї доби.

Одяг людей черняхівської культури (II-VI ст. н.е.), які розселилися на півдні Східної Європи, дуже схематично позначений на скульптурних зображеннях божеств, яким черняхівці поклонялися. Можна відзначити лише одяг типу пізнішої світи який зображений на постатях Святовида (Збруцький ідол), знайденого на Тернопільщині 1848 р., і головний убір конічної форми, який згодом зустрічається у князів та знаті княжих часів. Деякі відомості щодо чоловічого одягу отримуємо зі знахідок Мартинівського скарбу (Черкащина), а саме срібних фігурок у сорочках з довгими рукавами, вишитих на грудях. Дослідники вбачають у них зображення східних слов'ян VI-VII ст. Певні відомості про одяг східнослов'янських племен маємо з археологічних розкопок поховань. Так, в одному з кладів села Мартинівки Черкаської області серед інших речей знайдені срібні бляшки з чоловічими фігурками. Одягнені вони в широкі сорочки з вишивкою на грудях, в талії стягнені поясом, вузькі штани до кісточок, на ногах – невідомої форми черевики. Про деталі одягу східнослов'янських жінок дають підставу говорити матеріали розкопок у Києві, в садибі колишнього Михайлівського монастиря. Це – браслет із зображенням музикантів, що грають на гусях, чоловіка і жінки, що танцюють. Жінка у вишитому одязі з довгими рукавами, чоловік – в одязі воїна із мечем і щитом. Матеріалами для одягу українців, як і багатьох

інших народів, здавна були шкури тварин - пряли з вовни овець і кіз, зимою носили шуби-кожухи із хутра домашніх і диких тварин, тканина цінувалась у слов'янському світі й за його межами, вовна та рослинні волокна, з прядива яких або відразу виробляли деталі одягу (поясний одяг у вигляді незшитого шматка тканини, пояси, жіночі рушникopodobні деталі головних уборів тощо), або спочатку тканини для нього. Для окремих елементів одягу (взуття, чоловічих головних уборів) широко користувалися рослинними стеблинами, корою дерев або самою деревиною. Вовняна тканина мала, мабуть, широке поширення у стародавніх східнослов'янських племен; вона застосовувалася для виготовлення не тільки верхньої, а й натільного одягу. Доказом цьому є переважання вовняних тканин (нерідко пофарбованих у червоний колір) серед фрагментів тканин, знаходять в курганних похованнях східних слов'ян. Однак там же зустрічаються обривки лляного біленого полотна. Б. А. Куфтин за археологічними і історичними даними встановив, що слов'яни в XI-XII ст. користувалися вже лляною тканиною і носили лляну сорочку під верхньою вовняний одягом.

Глухі зшиті форми вбрання - сорочки, спідниці, орнаментовані тканим малюнком, способи пов'язування орнаментованих саморобних хусток, саморобне плетене взуття мають багато спільних особливостей із білоруським, російським та балтським одягом, указуючи на тісне спілкування в минулому з північними народами. На основі порівняльного етнографічного аналізу одягу слов'ян з іншими племенами того часу в його історичному розвитку, на відміну від інших дослідників, які стверджували, що український одяг підлягав значним змінам під впливом як східних, так і західних сусідів.

Художня творчість стародавніх слов'ян знаходила вияв у повсякденному житті. Все, що створювала людина, несло в собі відбиток її естетичних запитів. Прикрашались різні частини одягу, художньо оздоблювались різноманітними застібками. Особливо поширеними були підвіски та сережки, як у жінок, так у чоловіків. Взагалі прагнення вносити в побут, одяг, житло мотиви художні, прикрашальні здавна були властиві слов'янам. Прокопій Кесарський, описуючи побут слов'ян у VI ст. говорив, що слов'янські воїни не мають панцира, не носять ні хітону, ні плаща, вдягають лише короткі штани.

Висновки. Можна дійти до висновку, що одяг є однією з важливих ознак національної належності, етнічної самосвідомості та важливим історичним джерелом, що відбиває походження і різні етапи розвитку етносу давнього слов'янського народу, в ньому відображаються сліди взаємовідносин між різними етносами, народами, культурами на конкретних історичних етапах.

Ключові слова. Давні слов'яни, традиційне вбрання, етнокультурні зв'язки, матеріали, історичні джерела.

ЛІТЕРАТУРА

1. Брайчевська О.А. Давньоруський чоловічий костюм X-XIII ст. (за археологічними, писемними та образотворчими джерелами) // Дис. на здобуття вч. ступ. канд. іст. наук. - К., 1993, ІА НАН України;
2. Матейко К.І., Український народний одяг: етнографічний словник / Відп. ред. Р. Кирчів. НАН України. Інститут народознавства. К.: Наукова думка, 1996. 196 с.